

źródła monastyczne

35

źródła monastyczne

35

Redaktor serii: Ks. Marek Starowieyski

starożytność

24

ŚWIĘTY ANTONI

ŻYWOT

PISMA

ASCETYCZNE

Przekład:

Ewa Dąbrowska
Adam Ziółkowski
s. Małgorzata Borkowska OSB
Stefan Kazikowski
Stanisław Kalinkowski
Zofia Brzostowska

Wprowadzenie i wstępy:

Ewa Wipszycka

Dodatek:

Ysabel de Andia
Louis Bouyer COr

Przekład:

Janina Dembska

TYNIEC
WYDAWNICTWO BENEDYKTYNÓW
KRAKÓW 2008

Tytuły oryginałów: Vita Sancti Antonii, SCh 400

*Lettres, Spiritualité orientale, 19,
Abbaye de Bellefontaine 1976*

Apoftegmaty PG 40,1097-1100

Pisma ascetyczne, PG 40,963-1102

Projekt okładki i stron tytułowych: Andrzej Cieplucha

Redakcja naukowa: Ewa Wipszycka

*Imprimi potest: Opactwo Benedyktynów
Ldz. 56/2005, Tyniec, dnia 9.09.2005 r.
† Bernard Sawicki OSB, opat tyniecki*

Wydanie drugie

ISBN 978-83-7354-260-0 broszura

ISSN 1230-6711

© Copyright by TYNIEC Wydawnictwo Benedyktynów
ul. Benedyktyńska 37
30-398 Kraków
tel./fax: (12) 688-52-90, 688-52-91
e-mail: zamowienia@tyniec.com.pl
www.tyniec.com.pl

SPIS TREŚCI

SKRÓTY	7
PRZEDMOWA.....	9
WPROWADZENIE	13
Bibliografia	37

Atanazy Aleksandryjski, ŻYWOT ŚW. ANTONIEGO (tł. Ewa Dąbrowska)

WSTĘP	43
Wydania.....	70
ŻYWOT ŚW. ANTONIEGO – TEKST.....	75

LISTY (tł. Adam Ziółkowski)

WSTĘP	149
Wydania Listów.....	157
LIST I.....	161
LIST II.....	169
LIST III.....	174
LIST IV	179
LIST V.....	193
LIST V BIS	200
LIST VI	204
LIST VII	210
LIST DO TEODORA.....	213

APOFTEGMATY

WSTĘP	217
WYBÓR APOFTEGMATÓW Z GERONTIKON (tł. Małgorzata Borkowska OSB).....	225
APOFTEGMATY ARABSKIE (tł. Zofia Brzostowska)	237

PISMA ASCETYCZNE (tł. Zofia Brzostowska)

WSTĘP	245
ŚWIĘTEGO ANTONIEGO OJCA NASZEGO XX NAUK DLA JEGO SYNÓW MNICHÓW	249
DUCHOWE WSKAZANIA ŚWIĘTEGO ANTONIEGO WIELKIEGO DOŁĄCZONE DO REGUŁ, DLA JEGO SYNÓW MNICHÓW	273
TEGO SAMEGO NASZEGO ŚWIĄTOBLIWEGO OJCA, ŚWIĘTEGO ANTONIEGO WIELKIEGO, NAPOMNIENIA ORAZ RÓŻNE PRZEPISY DLA JEGO SYNÓW MNICHÓW	281
WYŁOŻENIE NIEKTÓRYCH MYŚLI ŚWIĘTEGO OJCA ANTONIEGO WIELKIEGO NA USILNE PROŚBY MNICHÓW PRZYGOTOWANE PO JEGO ŚMIERCI PRZEZ PEWNEGO STARCA.....	290
PEWNE PYTANIA ZADAWANE PRZEZ RÓŻNYCH LUDZI ŚWIĘTEMU OJCU NASZEMU ANTONIEMU I JEGO NA NIE ODPOWIEDZI	307
W JAKI SPOSÓB MNICH POWINIEN ŚPIEWAĆ PSALMY?	313

ŚWIADECTWA O ŚW. ANTONIM

WSTĘP	319
<i>Sokrates Scholastyk (tł. Stefan Kazikowski)</i> O WIELKIM ANTONIM I O ŚWIĘTYM PAWLE PROSTAKU	323
<i>Palladiusz (tł. Stanisław Kalinkowski)</i> EULOGIUSZ I KALEKA	331
PAWEŁ PROSTAK.....	338

DODATEK (tł. Janina Dembska)

ANTONI – MISTRZ ŻYCIA DUCHOWEGO	347
<i>Ysabel de Andia</i> ANTONI WIELKI, „THEODIDAKTOS”	349
<i>Lous Bouyer COr</i> ANTONI I CENOBIUM	368

INDEKSY

BIBLIJNY	379
IMION I NAZW WŁASNYCH.....	386
RZECZOWY	390

SKRÓTY

- ABol *Analecta Bollandiana*, Bruxelles 1882–.
- CCist *Collectanea cisterciensia*, Roma 1934/35–1945, Westmale 1946–.
- DSAM *Dictionnaire de spiritualité ascétique et mystique. Doctrine et histoire*, éd. M. VILLER, Paris 1937–.
- Muséon *Le Muséon*, Louvain 1882–.
- NRTh *Nouvelle revue théologique*, Louvain 1869–1940, 1945–.
- PG *Patrologiae cursus completus. Series Graeca*, Paris 1857–1866.
- PL *Patrologiae cursus completus. Series Latina*, Paris 1841–1855.
- RAM *Revue d'ascétique et mystique*, Toulouse 1920–.
- SA *Studia Anselmiana*, Roma 1933–.
- SCh *Sources chrétiennes*, Paris 1941–.
- SHAW, Phil.-hist. Kl., *Sitzungsberichte der Heidelberger Akademie der Wissenschaften*.
- SpOr *Spiritualité orientale*, Abbaye de Bellefontaine.
- StPatr *Studia Patristica*, Berlin, Kalamazoo, Oxford, Leuven 1957–.
- ŹrMon *Źródła Monastyczne*, Kraków 1992–.
- ŹrMon 4 *Apoftegmaty Ojców Pustyni, t. 1. Gerontikon Księga Starców*, tł. M. BORKOWSKA, Kraków 2004.
- ŹrMon 28 JAN KASJAN, *Rozmowy z Ojcami, t. 1. Rozmowy I–X*, tł. A. NOCOŃ, Kraków 2002.

PRZEDMOWA

W wydawanym przez nas tomie zgromadziliśmy teksty dotyczące świętego Antoniego Pustelnika. Zebraliśmy je tutaj z trzech przynajmniej powodów. Chcieliśmy, aby czytelnik mógł poznać tę fascynującą postać, która odegrała tak ważną rolę w dziejach ruchu monastycznego, zobaczyć ją na tle kraju i epoki, pojąć sens przełomu, który zapoczątkowała. Utwory te umożliwią także spojrzenie na Antoniego oczyma ludzi następnych pokoleń i wieków, przekształcających obraz Świętego wedle własnych potrzeb i poglądów. Pokazują również, jak rozwijało się dzieło Antoniego i jakie wydało owoce. Wreszcie lektura zgromadzonych tu utworów otwiera przed polskim czytelnikiem możliwość poznania dzieł specyficznej literatury, tworzonej w środowiskach ascetycznych u schyłku starożytności. Ich swoiste piękno, refleksja nad ludzką naturą i drogą, która prowadzi do Boga, nie są bynajmniej obojętne człowiekowi współczesnemu.

Najważniejszym i najbogatszym świadectwem o Antonim jest jego *Żywot*, dlatego umieściliśmy go na początku. Wyszedł on spod pióra jednego z najwybitniejszych ludzi Kościoła IV wieku. Atanazy, urodzony ok. 296 roku, biskup Aleksandrii w latach 326–373, był czołowym protagonistą kontrowersji ariańskiej, w której bronił w sposób konsekwentny stanowiska sformułowanego na Soborze Nicejskim. Jego dorobek literacki w postaci pism polemicznych i doktrynalnych miał wielkie znaczenie w procesie formowania się nauki Kościoła.

Następnie zamieszczamy siedem listów, które zgodnie z tradycją przypisywane są św. Antoniemu.

Antoni był bohaterem kilkudziesięciu apoftegmatów: nauk, sentencji, czy krótkich historyjek, jakich wiele krążyło wśród mnichów egipskich, zawierających w sobie mądrość wynikającą z doświadczeń ascetycznych zmagañ. Apoftegmaty zachowały obraz Świętego taki, jaki trwał w klasztorach i pustelniach Egiptu; czy zrobiły to wiernie, można i trzeba będzie się zastanowić.

Świętemu pustelnikowi tradycja przypisała kilka utworów w formie katechezy skierowanej do mnichów, a zawierających rady i zalecenia dla ludzi młodszych wiekiem i monastycznym doświadczeniem. Powstały one w wiele lat lub nawet w wiele pokoleń po śmierci Antoniego, w nieznanym nam środowiskach i okolicznościach. Ich autorzy bardziej dbali o zapewnienie swym utworom autorytetu wynikającego z wielkiego nazwiska niż o osobistą sławę.

Wstęp pomyślany został jako wprowadzenie do lektury tekstów i ma przede wszystkim dostarczyć tych wiadomości, które są potrzebne dla ich zrozumienia. Jego autorka ma ambicje przekazać czytelnikowi wyniki badań lat ostatnich, narodziny ruchu monastycznego w Egipcie są bowiem od pewnego czasu przedmiotem intensywnych studiów. Dzięki nim patrzymy na wiele spraw w odmienny sposób, pogłębiły one naszą wizję osobowości Świętego, a poprzez lepsze zrozumienie epoki dały odczuć silniej wagę i oryginalność jego dokonań. Tom otwiera wstęp ogólny, w którym wyjaśnienia na temat kraju, epoki, geografii Egiptu, dziejów Kościoła i ascetyzmu zostały wtopione w relację *Żywotu* Antoniego w miejscach, gdzie owa wiedza zewnętrzna w stosunku do biografii staje się niezbędna dla jej rozumienia. Problemy literaturoznawcze (charakter gatun-

ków literackich, czas powstania utworów, zależności między tekstami i ich wiarygodność) poruszają wstępy umieszczone przed poszczególnymi tekstami. Dysproporcje, które między nimi występują, wynikają ze stanu naszej wiedzy o dziełach. W przypisach autorka deklarowała swoje długi wobec badaczy lat ostatnich, czyniła to zwłaszcza wtedy, gdy jej charakterystyki różniły się wyraźnie od poglądów ogólnie przyjętych w pracach polskich. Aby mieć obraz całości badań nad Antonim, trzeba wziąć pod uwagę także prace cytowane w bibliografii.

Przypisy do tekstów dzieł, które ten tom zawiera, zostały ograniczone do identyfikacji cytatów i aluzji biblijnych, czy też wyjaśnień o charakterze terminologicznym.